

ELINympÄRISTÖOHJELMA
LIVSMILJÖPROGRAM

Porin Kokemäenjokisuiston kaulushaikara-, ruskosuohaukka- ja luhtakanaselvitys 2021

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	3
Raportista	3
Selvitysalueen yleiskuvaus	3
Työstä vastaavat henkilöt	4
Tutkimusmenetelmät	5
Epävarmuustekijät	7
Tulokset	8
Lajikohtaista tarkastelua	8
Johtopäätökset.....	11
Kirjallisuus	12

Tähän raporttiin suositetaan viittaamaan seuraavasti:

Ahlman, S. 2021: Porin Kokemäenjokisuiston kaulushaikara-, ruskosuohaukka- ja luhtakanaselvitys 2021. Ahlman Group Oy.

JOHDANTO

Tämä raportti esittelee Varsinais-Suomen ELY-keskuksen tilaaman Porin Kokemäenjokisuiston Natura-alueen kaulushaikara-, ruskosuohaukka- ja luhtakanaselvityksen tulokset. Selvitys on osa alueen ruoikkosuunnitelmia, joiden tarkoituksena on hyödyntää järviruokokasvustoja sekä turvata samalla parhaiden järviruokoyhdyskuntien säilyminen ennallaan.

Kokemäenjoen suisto kuuluu Natura 2000 -verkostoon linnuston erityissuojelualueena ja ns. luontotyyppikohteena (SPA ja SAC, FI0200079).

Selvitys on osa Ympäristöministeriön käynnistämää Helmielinympäristöohjelmaa, jonka tarkoituksena on vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja turvata luonnon tarjoamia elintärkeitä ekosysteemipalveluita.

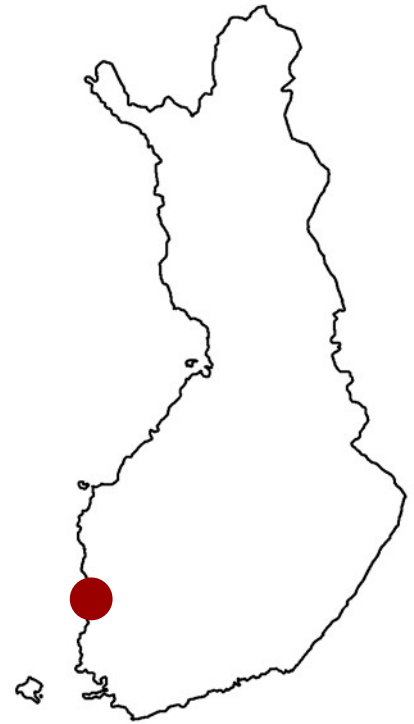
RAPORTISTA

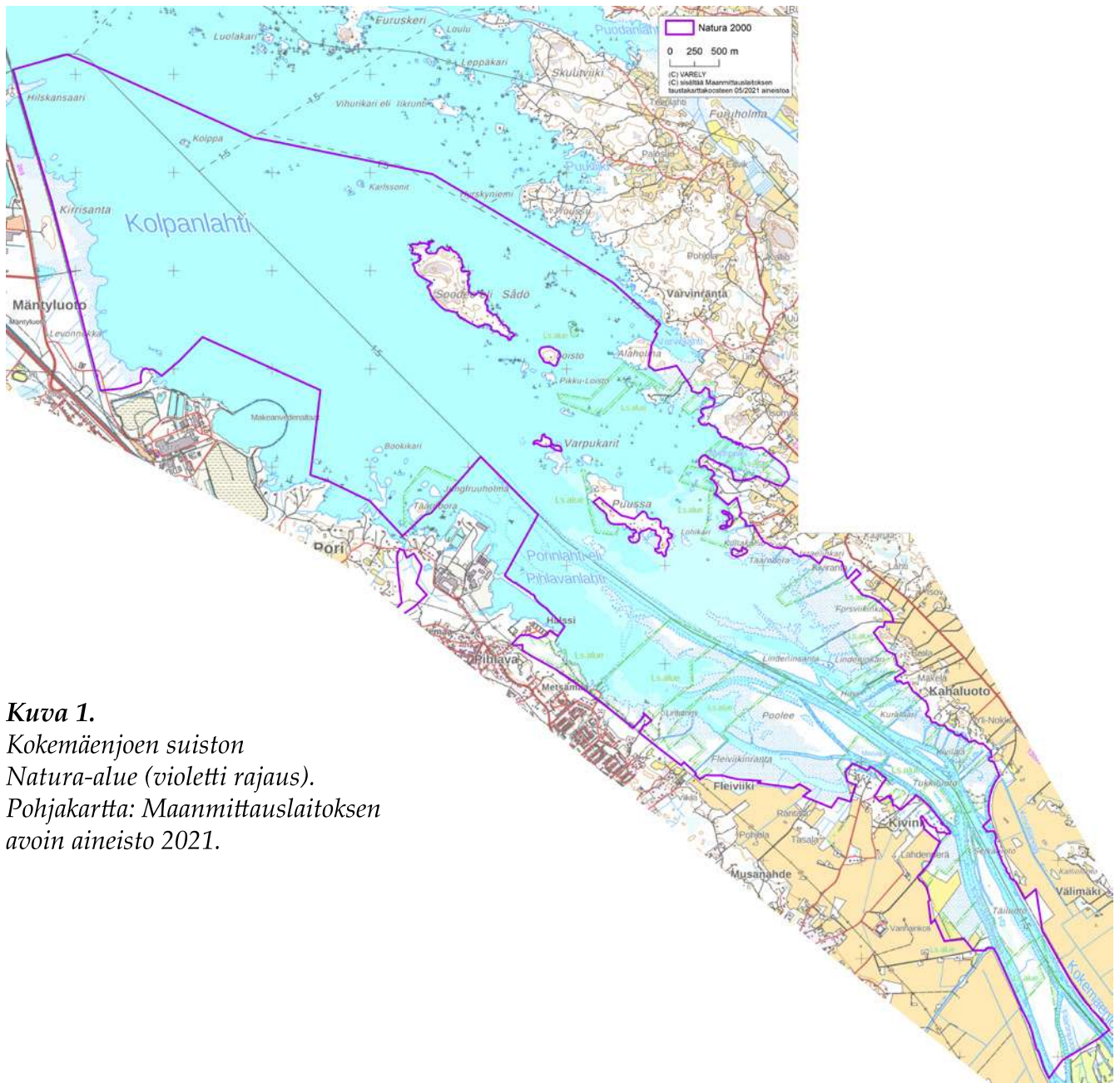
Tässä raportissa esitetään toukokuun puolivälin ja heinäkuun alkupuolen välisenä aikana toteutetun linnustonselvityksen tulokset. Raportti käsittää yleis- ja pohjatietojen lisäksi kuvaukset tutkimusmenetelmistä sekä inventointien tulokset.

SELVITYSALUEEN YLEISKUVAUS

Kokemäenjoen suisto sijaitsee noin 11 kilometriä Porin kaupungin keskustan luoteispuolella. Kyseessä on yhteensä 2 885 hehtaarin laajuinen Natura-alue, joka ulottuu kaakkoisosan Fäärinjuovasta luoteisosan Hilskansaaareen. Alueella on pituutta lähes 15 kilometriä, ja suuri osa Kolpanlahtea lukeutuu Natura-alueeseen.

Tutkimusalueella on lukuisia deltasaaria, hyvin monipuolista kasvillisuusmosaiikkia upos-, kellus- ja ilmaversoiskasveina, niiden yhdistelminä sekä muina laajoina kasvustoina. Suiston tyviosa, Fleiviikin edusta sekä Kahaluodon ja Puussa välinen vyöhyke ovat kasvaneet varsin voimakkaasti umpeen ilmaversoiskasvillisuuden runsastuttua vuosittain. Erityisesti järviruokoa on hyvin runsaasti.

Kuva 1.
 Kokemäenjoen suiston
 Natura-alue (violetti raja).
 Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen
 avoin aineisto 2021.

TYÖSTÄ VASTAAVAT HENKILÖT

Porin Kokemäenjokisuiston linnustoselvityksen maastotöistä vastasi Tuomas Ketonen. Raportin laati luontokartoittaja Santtu Ahlman.

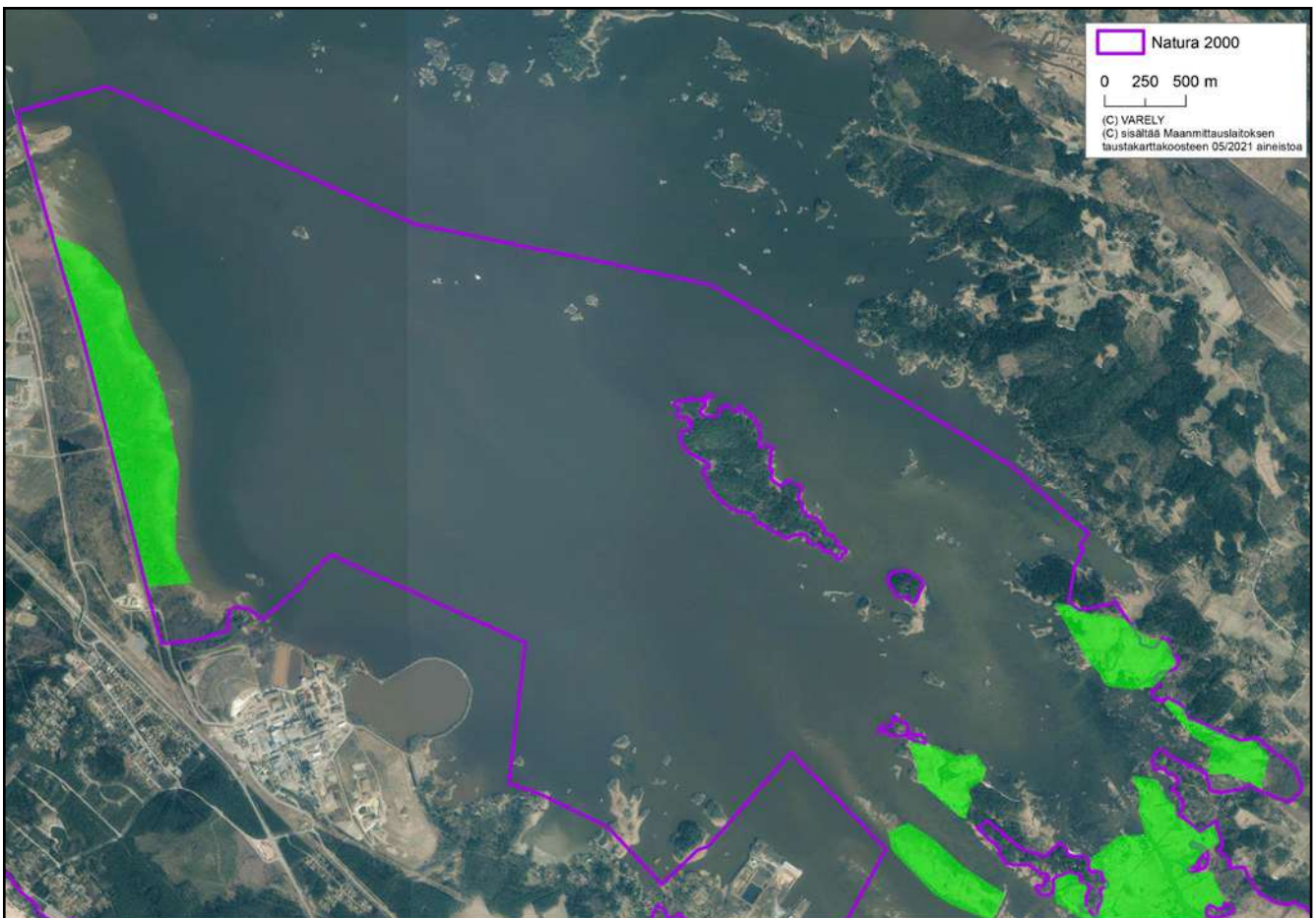
TUTKIMUSMENETELMÄT

Linnustoselvityksen kohdelajeja olivat tilaajan määrittelyn mukaisesti kaulushaikara, rusko-suohaukka ja luhtakana, jotka kaikki asuttavat tyypillisesti laajoja järviruoikoita. Näiden lisäksi kartoitettiin lisäksi myös pikkuhuitti-, luhtahuitti-, ruokosirkkalintu-, rastaskerttus- ja viiksitimalireviirit, sillä ne ovat myös monesti ruoikoissa tai mosaiikkimaisilla ruokoluhdilla. Kartoitusmenetelmät suunniteltiin kuitenkin yksinomaan ensin mainittujen kolmen kohdelajin mukaan.

Koska kohdelajit asuttavat yleensä laajoja järviruoikoita, priorisoitiin kartoituksia siten, että ne kohdennettiin ilmakuvatarkastelun perusteella suurimmille ruokoalueille (kuva 2 ja 3), jolloin todellinen kartoituspinta-ala pieneni merkittävästi Natura-alueen yhteensä 2 885 hehtaarista.

Alueelle tehtiin yhteensä kahdeksan sovellettua kartoituslaskentaa, joista kuusi tehtiin yksinomaan kanootilla meloen varhaisaamusta lähtien (taulukko 1). Melonnoista kaksi tehtiin yöllä, sillä kaulushaikara ja luhtakana ovat aktiivisimmillaan yöaikaan. Käytännössä Tukki-luodon ja Alaholman välinen alue melottiin lähes kokonaan jokaisena kuutena aamuna/yönä. Kartoitustempo oli mahdollista pitää melko jouhevana, sillä kohdelajeja oli vähän ja ne ovat hyvin kuuluvia ja näkyviä. Lisäksi Kirrisannan rantavyöhyke käveltiin läpi reilussa tunnissa sekä 28.5. että 14.6.

Kuva 2. Kohdennetut kartoitusalueet suiston pohjoispuoliskolla (vihreät).
Ortoilmakuva: Maanmittauslaitoksen avoin data 2021.

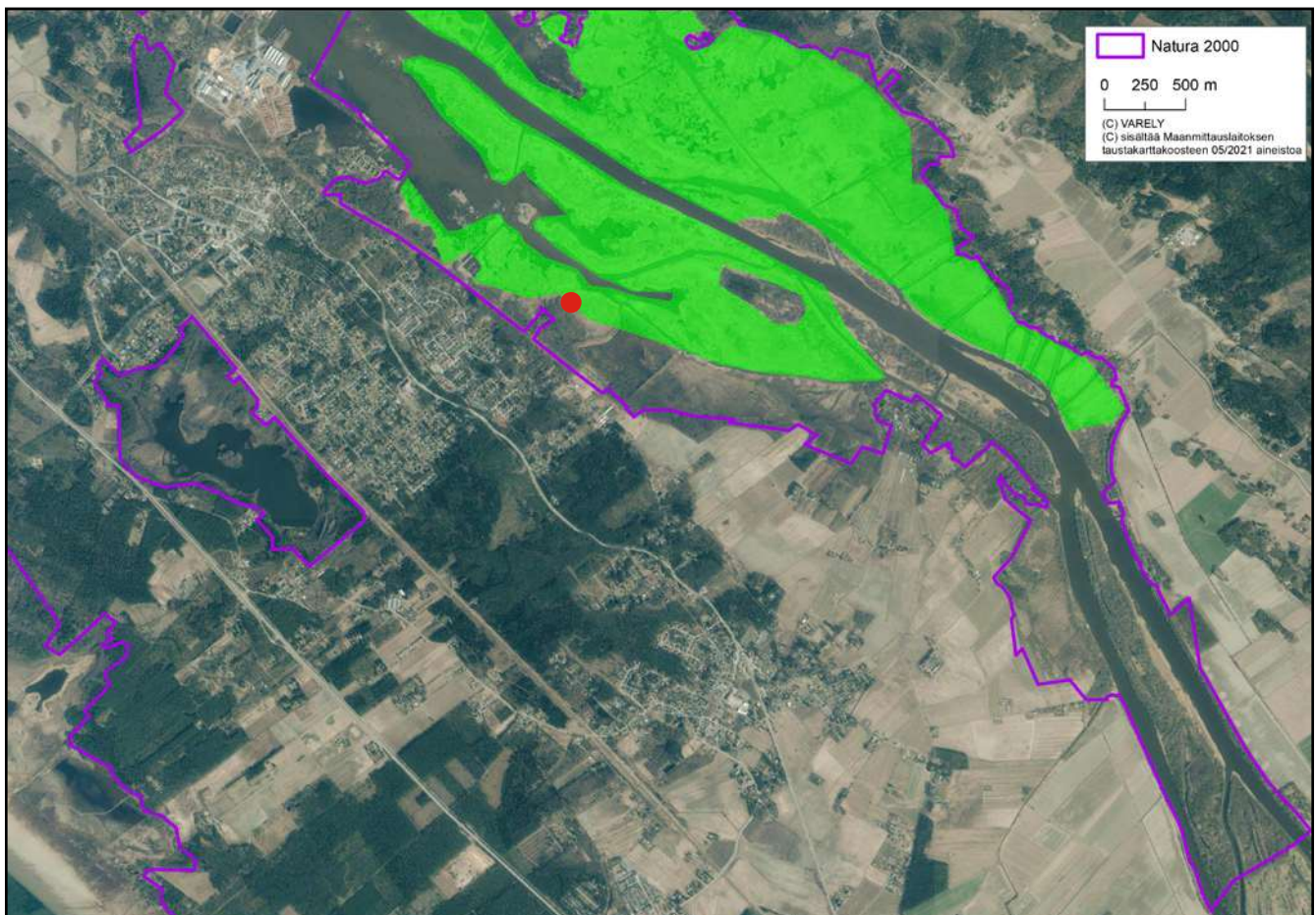

Luhtakanojen kartoittamisessa käytettiin apuna sekä meloessa että kävellessä atrappia, johon laji reagoi herkästi. Houkutusääntä käytettiin kuitenkin mahdollisimman lyhyen ajan ja se lopetettiin välittömästi, mikäli lintu reagoi ääneen. Häirintää pyrittiin näin ollen välttämään kaikkina päivinä. Kaulushaikaroiden ääni kuuluu jopa useita kilometrejä, minkä vuoksi sijain- teja haarukoitiin useista ilmansuunnista tarkan paikan kohdistamiseksi. Kartoituslaskennoissa paritulkinnat tehtiin seuraavasti: laulava koiras, varoiteleva koiras, nähty koiras, varoiteleva naaras, nähty naaras, varoiteleva pari ja nähty pari. Sama tulkintatapa koskee myös pikku- ja luhtahuittia, ruokosirkkalintua, rastaskerttusta ja viiksitimalia.

Lisäksi ruskosuohaukkoja kartoitettiin neljänä päivänä Teemuluodon lintutornista havain- noimalla suiston ilmatilaa kiikarin ja kaukoputken avulla. Kahtena ensimmäisenä päivänä käy- tiin ensin Kirrisannan rantavyöhyke läpi, minkä jälkeen havainnoitiin lintutornissa (taulukko 1). Ruskosuohaukoista kerättiin erityisesti pesintään viittaavia havaintoja, kuten pesänraken- nuslentoja ja poikasten ruokintalentoja.

Kaikki laskennat tehtiin hyvissä sääolosuhteissa, joskin ruskosuohaukkahavainnoinnin yhteydessä oli välillä kohtalaisen voimakas tuuli, mutta se ei haitannut havainnointia (tauluk- ko 2).

Kuva 3. Kohdennetut kartoitusalueet suiston eteläpuoliskolla (vihreät) sekä Teemuluodon lintutornin sijainti (punainen pallo). Ortoilmakuva: Maanmittauslaitoksen avoin data 2021.

Päivä-määrä	Laskentamenetelmä	Havainnointi-aika	Auringon-nousu	Auringon-lasku
16.5.	Kartoituslaskenta meloen	4.40–11.40	4.40	22.21
23.5.	Kartoituslaskenta meloen	4.30–11.30	4.23	22.38
28.5.	Havainnointi Teemuluodossa	4.00–11.00	4.13	22.50
28.–29.5	Kartoituslaskenta meloen	22.00–5.00	4.11 (29.5.)	22.52 (29.5.)
10.–11.6.	Kartoituslaskenta meloen	22.30–5.30	3.53 (11.6.)	23.12 (10.6.)
14.6.	Havainnointi Teemuluodossa	4.00–11.00	3.51	23.16
19.6.	Kartoituslaskenta meloen	4.00–11.00	3.50	23.19
20.6.	Kartoituslaskenta meloen	4.00–11.00	3.50	23.20
24.6.	Havainnointi Teemuluodossa	7.00–14.00	3.51	23.19
11.7.	Havainnointi Teemuluodossa	9.00–16.00	4.14	23.01

Taulukko 1. Havainnointipäivät ja -kellonajat, laskentakohteet sekä auringonnousun ajoittuminen.

EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Tutkimusalue on hyvin suuri pinta-alaltaan ja soveliasta elinympäristöä on runsaasti kohdelajeille. Kohdelajit saatiin kuitenkin kartoitettua varsin luotettavasti, sillä niitä oli vähän ja erityisesti kaulushaikara sekä ruskosuohaukka ovat hyvin näkyviä ja kuuluvia lajeja. Luhtakanat reagoivat herkästi atrappiin, mikä helpottaa niiden kartoittamista. Suurimpana epävarmuustekijänä voidaan pitää sitä, että Lindeninsannan, Forsviikinkarin ja Täärnooran välisellä laajalla alueella kulkeminen on hyvin haastavaa, jopa mahdotonta. Tämän vuoksi jokin yksittäinen luhtakanapari on saattanut jäädä löytymättä.

Taulukko 2. Sääolosuhteet havaintopäivittäin.

Päivä-määrä	Lämpötila alussa	Lämpötila lopussa	Pilvisyys alussa	Pilvisyys lopussa	Tuuli alussa	Tuuli lopussa
16.5.	6 °C	11 °C	8/8	8/8	1 m/s SW	2 m/s S
23.5.	5 °C	17 °C	7/8	3/8	4 m/s N	4 m/s NW
28.5.	6 °C	16 °C	3/8	5/8	3 m/s N	4 m/s N
28.–29.5	7 °C	8 °C	0/8	0/8	2 m/s N	3 m/s NE
10.–11.6.	18 °C	11 °C	0/8	0/8	1 m/s E	2 m/s SE
14.6.	12 °C	18 °C	0/8	0/8	4 m/s SW	7 m/s SW
19.6.	15 °C	21 °C	4/8	8/8	4 m/s SW	3 m/s S
20.6.	14 °C	20 °C	5/8	6/8	2 m/s S	5 m/s S
24.6.	16 °C	21 °C	0/8	4/8	3 m/s SE	6 m/s S
11.7.	22 °C	26 °C	1/8	1/8	4 m/s S	6 m/s SE

TULOKSET

Tutkimusalueelta löydettiin useita reviierejä kaikilta kolmelta kohdelajilta. Lisäksi havaittiin reviierejä ruokosirkkalinnulta, rastaskerttuselta ja viiksitimalilta. Sen sijaan pikku- ja luhtahuittia ei havaittu kartoitusten aikana. Kuudesta lajista varmistettiin yhteensä 29 paria (taulukko 3).

LAJIKOHTAISTA TARKASTELUA

Tässä osiossa käsitellään tutkimusalueella maastotöiden aikana havaittuja kohdelajeja hieman tarkemmin. Lajiluettelossa käytetään termeinä sekä reviiiriä että pesivää paria. Molemmat tarkoittavat kuitenkin pesimähavaintoja. Lajien reviiirit esitetään reviiirikartassa sivulla 10. Kustakin lajista esitetään suomalaisen nimen lisäksi tieteellinen nimi. Palstan oikeassa reunassa on merkitty punaisella hakasulkuihin lajin mahdollinen uhanalaisuusluokitus (CR = äärimmäisen uhanalainen, EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä, RT = alueellisesti uhanalainen, L = lintudirektiivin laji ja V = Suomen erityisvastuulaji).

Kaulushaikara (*Botaurus stellaris*)

[L]

Tutkimusalueelta tulkittiin yhteensä kuusi reviiiriä (reviiirikartta 1). Kaulushaikara pesii tyypillisesti ruokoluhdilla ja muilla peittäville ja suojaisilla luhtatyypeillä. Laji on runsastunut vaakaasti pitkällä aikajänteellä. Tuoreimman kannanarvion mukaan Suomessa pesii 1 000–1 500 paria. Se on EU:n lintudirektiivin I-liitteen laji.

Ruskosuohaukka (*Circus aeruginosus*)

[L]

Alueella oli ainakin kolme pesivää paria (reviiirikartta 1). Suistossa saattoi olla neljäskin pari, mutta yhtäaikaishavaintoja tai selviä pesintään viittaavia havaintoja ei kuitenkaan saatu varmasti. Ruskosuohaukka pesii samantyyppisissä elinympäristöissä kuin kaulushaikara. Tuoreimman kannanarvion mukaan Suomessa pesii 700–1 000 paria. Se on EU:n lintudirektiivin I-liitteen laji.

Laji	Parimäärä
Kaulushaikara	6
Ruskosuohaukka	3
Luhtakana	6
Ruokosirkkalintu	2
Rastaskerttunen	2
Viiksitimali	10
Yhteensä	29

Taulukko 3.

Havaitut kohdelajit parimäärineen.

Luhtakana (*Rallus aquaticus*)

Tutkimusalueelta varmistettiin yhteensä kuusi reviiriä, joista yksi oli Kirrisannassa (reviirikartta 1). Luhtakana on nimensä mukaisesti erilaista luhtien ja ruoikoiden pesijä. Tuoreimman kannanarvion mukaan Suomessa pesii 500–800 paria.

Ruokosirkkalintu (*Locustella luscinioides*)

[EN]

Puussan eteläpuolella oli kaksi reviiriä hyvin lähekkäin (reviirikartta 1). Ruokosirkkalintu on eteläinen laji, joka asuttaa nimensä mukaisesti järviruoikoita. Se on levinneisyytensä pohjoisrajalla eteläisessä Suomessa. Tuoreimman kannanarvion mukaan Suomessa pesii 2–10 paria. Laji on kuitenkin runsastunut edellisen arvioinnin jälkeen, mutta se on silti harvinainen pesijä Suomessa. Ruokosirkkalintu on valtakunnallisessa uhanalaisuusluokituksessa erittäin uhanalainen (EN, Endangered).

Rastaskerttunen (*Acrocephalus arundinaceus*)

[VU]

Lindeninsannan ja Puussan eteläpuolen välisellä alueella oli kaksi laulavaa koirasta (reviirikartta 1). Rastaskerttunen on erityisesti järviruoikoiden pesijä. Tuoreimman kannanarvion mukaan Suomessa pesii 200–500 paria. Se on valtakunnallisessa uhanalaisuusluokituksessa vaarantunut (VU, Vulnerable).

Viiksitimali (*Panurus biarmicus*)

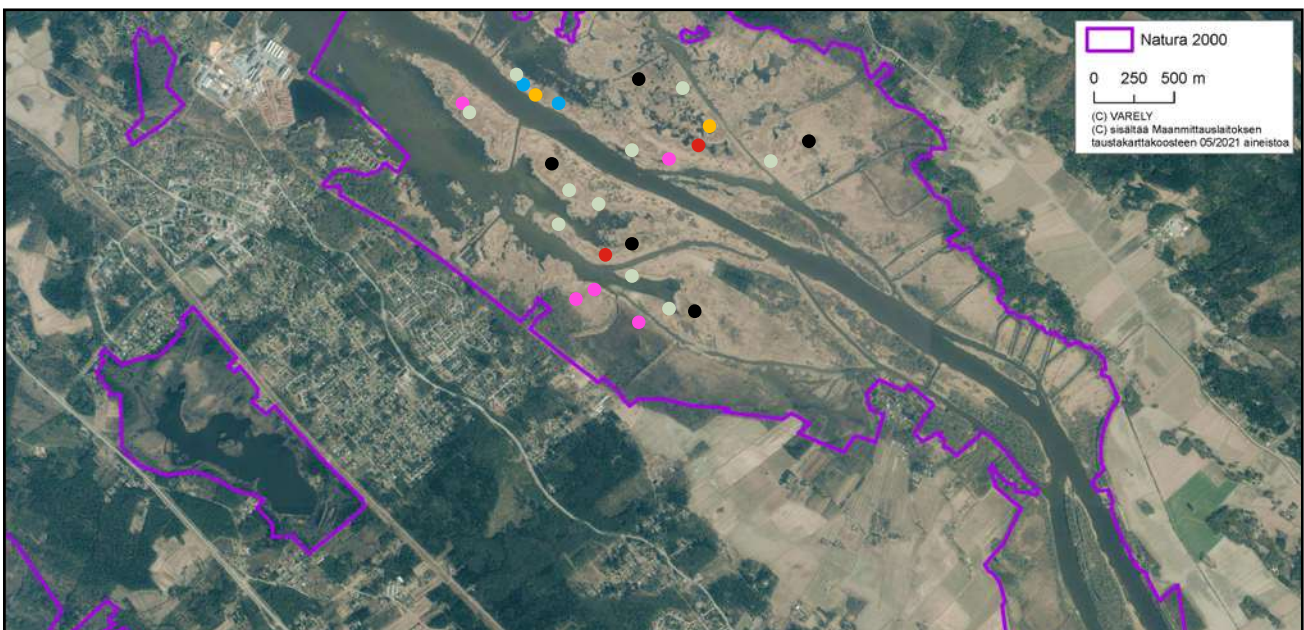
[VU]

Tutkimusalueelta tulkittiin peräti kymmenen pesivää paria (reviirikartta 1). Viiksitimali on eteläinen laji ja uudistulokas, joka pesii yksinomaan laajoissa ruoikoissa. Tuoreimman kannanarvion mukaan Suomessa pesii 500–1 000 paria. Viiksitimalin populaatiot vaihtelevat vuosittain muun muassa talven sääolosuhteiden mukaan. Esimerkiksi kovat pakkasjaksot ovat kohtalokkaita lajille, minkä vuoksi kanta voi taantua. Se on valtakunnallisessa uhanalaisuusluokituksessa vaarantunut (VU, Vulnerable).

Reviirikartta 1.

Kaulushaikaran (6 paria), ruskosuohaukan (3 pr), luhtakanan (6 pr), ruokosirkkalinnun (2 pr), rastaskerttusen (2 pr) ja viiksitimalin (10 pr) reviirit.

● Kaulushaikara	● Ruokosirkkalintu
● Ruskosuohaukka	● Rastaskerttunen
● Luhtakana	● Viiksitimali

Ortoilmakuvat: Maanmittauslaitoksen avoin data 2021.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimusalueelta voidaan osoittaa selvästi kaksi laajaa aluetta, jotka ovat muita ruoikoita merkittävämpiä alueita kohdelajeille. Tällaisia alueita ovat pääuoman pohjoispuolella karkeasti Lindeninsannan pohjoispuolen ja Puussin välinen vyöhyke sekä pääuoman eteläpuolella Fleiviikinrannan ja Puussin eteläpuolen välinen alue (kuva 4). Todennäköisesti pohjoispuolen alue on merkittävä myös rajauksen koillis- ja pohjoispuolella, mutta niiden inventointi systemaattisesti on hyvin haastavaa vaikeakulkuisuuden vuoksi. Suurin osa kohdelajien reviiereistä havaittiin melko suppealta alueelta, eikä esimerkiksi suiston yläjuoksun melko laajoista ruoikoista löydetty lainkaan reviierejä. Todennäköisesti ruokokasvustot ovat näiltä osin jo liian monotonisia sekä tiheitä.

Kuva 4. Kohdelajien kannalta merkittävimmät alueet (punaiset).

Ortoilmakuva: Maanmittauslaitoksen avoin data 2021.

KIRJALLISUUS

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U-M. (toim.) 2019:
Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019.
Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Jakobsson, N. (toim.) 2008:
Ympäristön- ja luonnonsuojelu 2008. Lakikokoelmat. Edita Publishing Oy. Helsinki.

Koskimies, P. & Väisänen, R.A. 1988:
Linnuston seurannan havainnointiohjeet. 2. uusittu painos.
Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki.

**Leivo, M., Asanti, T., Koskimies, P., Lammi, E.,
Lampolahti, J., Mikkola-Roos, M. & Virolainen, E. 2002:**
Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. BirdLife Suomen julkaisuja nro 4.
Suomen graafiset palvelut, Kuopio.

Mikkola-Roos, M. & Niikkonen, T. (toim.) 2005:
Kosteikkojen kunnostuksen ja hoidon parhaat suositukset kuudella Life-kohteella Suomessa
–Life CO-OP -hankkeen tulokset. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 149.

Saurola, P., Valkama, J. & Velmala, W. 2013:
Suomen Rengastusatlas. Osa 1. Luonnontieteellinen keskusmuseo ja ympäristöministeriö.
Helsinki.

Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004:
Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa.
Suomen Ympäristö 742. Ympäristöministeriö.

Söderman, T. 2003:
Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja
Natura-arvioinnissa. Ympäristöopas 109. Suomen ympäristökeskus. Helsinki.

Valkama, J., Vepsäläinen, V. & Lehikoinen, A. 2011:
Suomen III Lintuatlas. Luonnontieteellinen keskusmuseo ja ympäristöministeriö.
<<http://atlas3.lintuatlas.fi>> (viitattu 20.7.2021).